

לא, והואיל ומיעטו בית מחיוב מעשר ולא מיעטו עציץ נקוב, נמצא דלימודנו חז"ל בזה שהעציץ נקוב הוא בכלל שדה ממש וע"כ בתרו"מ מהתורה וק"ו הוא לענין שביעית וכו"ל, ואפשר שהטעם הוא משום שאינו חשוב בפני עצמו והוא בטל לשדה. וע"כ נלע"ד דלא מיבעיא לשיטת בעל מרכבת המשנה דס"ל שהעפר שבעציץ נקוב שואב מצד עצמו ויונק מן הקרקע גם בלי שיהיו בו זרעים דבדאי חייב מדאורייתא על הזריעה והחרישה וכל המלאכות החייבים עליהם בשביעית, אלא אפילו נאמר שאין העפר שבעציץ נקוב יונק מצד עצמו כי אם ע"י הזרעים מ"מ חייב בזריעה, דמיד כשזורע הם מתחילים לינוק מהקרקע ועל ידם נחשב גם העפר שבעציץ למחומר לקרקע. ודן איהו טעמא שחייב על זריעת כלאים בעציץ נקוב, וה"ה והוא הטעם לזורע בשביעית, אלא דלטעם זה לא תאסר החרישה בעציץ נקוב אלא כשיש בו זרעים שיונקים דאו חשיב גם העפר מחומר, אבל לפי הטעם הראשון דהעפר עצמו יונק מצד עצמו י"ל דאם חרש בו אפילו אין בו זרעים אסור מהתורה.

ומאחר ולא מצאנו בשום מקום לפטור בעציץ נקוב, וכל הראיות של הגרש"ז אורכך שליט"א כבר יישבנום על נכון בעה"י, ואדרבא איהו גופיה הביא כמה ראיות שהעפר נחשב מחומר וכן הוספתי לחזק בעניותי לעיל, וחכמים סתמו במשנה ואמרו עציץ נקוב הרי הוא כארץ ולא מצאנו שיפטרו בו איזה דבר, ע"כ נראה דהעיקר כשיטת הרב מרכבת המשנה ע"ה דהעפר עצמו יונק דרך הנקב שבעציץ וע"כ דינו לכל דבר כמו קרקע ממש ואסור לזרוע ולחרוש בו בשביעית דבר תורה. זה הנלע"ד ואיני כמכריע בדבר רק כתבתי מה שעלה בידי יד כהה, וא"ל אמת ינחנו בדרך אמת ויזכנו לעמוד על האמת לעולם ועד.

סימן יג

בדין חרישה במרקמור בשביעית אם הוא מהתורה

בס"ד, סיון התשנ"ג

(א) במסכת מועד קטן (ג' ע"א), איתמר החורש בשביעית, רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה, (ובגמ' שם ביארו במאי פליגי), והרמב"ם ז"ל בהלכות שמיטה ויובל (פ"א ה"ב) כתב: אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה, ועל הקצירה או על הבצירה. ובהלכה ג' שם כתב: וזמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה. ולמה פירשן הכתוב, לומר לך על

אם נאמר כמו שמסתבר שבשעת הזריעה אין העפר שבעציץ חשיב מחומר ולא מיקרי כלל אדמה, וראי דמסתבר דלא דמי לגמרי לזריעה האמורה בתורה, אלא אף אם נאמר שגם קודם הזריעה חשיב העפר כמחומר, מ"מ חלוקה היא זריעה זו משאר זריעות שהזרע תיכף מתבטל לגבי הקרקע ואינו יכול להטלטל ממקום למקום, משא"כ בעציץ נקוב הרי הזרעים אינם מחוברים ממש לארץ כי הרי נידי ממקום למקום, לכן אפשר דרק בשבת שהתולדות אסורות מדאורייתא וכו', משא"כ בשביעית אפשר דלא אסור אלא מדבריהם, והדבר צריך הכרע עכ"ל. ולענ"ד י"ל דרק במלאכות עצמם הוא שחילקו בין אלו המפורשות בתורה למלאכות הדומות להם כמו נטיעה וכו"ל, אבל כאן מדובר באותה מלאכה ממש ולא בדומה לה, אלא השינוי הוא במקום בלבד, ואחר שקבעו רבותינו ז"ל דעציץ נקוב הרי הוא כארץ וחייבוהו בתרו"מ מדאורייתא, וכן חייבים בו על כלאים מדאורייתא, וגם ביכורים היה ראוי להביא ממנו אי לאו דאינו חשוב ובעינן ממקום חשוב, דאפילו משדה ממש לא מביאים ביכורים אם אינם חשובים וכמבואר לעיל באות ו', א"כ נראה מכל זה דחכמים מחשיבים העציץ הנקוב כמו קרקע, ומהיכי תיתי לומר דהזריעה והחרישה בעציץ כזה היא רק מדרבנן, וכל הראיות הראשונות שהביא הרב נר"ו כבר דחינו אותם אחת אל אחת, וגם הוא עצמו חזר והביא ראיות אחרות נגד הראשונות שמכולם נראה בפשיטות שגם העפר שבעציץ חשיב מחומר, והרואה יראה כמה דחק הרב לחלק בין דין לדין כדי לומר שבשביעית אין דינו של עציץ נקוב כקרקע ממש ולענ"ד הדלה נראה דגם בשביעית הוא כקרקע ממש וחייב עליו בזריעה ובחרישה כמו בקרקע ממש, ואין זה תולדה אלא אב וחייב מה"ת, וכבר כתבתי לעיל הוכחה פשוטה לזה, דבירושלמי אמרו שגידולי בית פטורים ממעשר דכתיב ביה שדך ובית לא איקרי שדה, וגבי שביעית היא כעיא דלא איפשיטא משום דכתיב בה ארץ וכתיב בה שדה, ואילו בעציץ נקוב אין בו שום ספק שהוא כקרקע ממש וחייב אפילו בתרו"מ מהתורה, וק"ו הוא לשביעית, ואם איתא דאין זה אב מלאכה כשזורע בעציץ נקוב דאינם מחוברים ממש לארץ דהרי נידי ממקום למקום כמ"ש הרב נר"ו, א"כ היו צריכים למעט את זה במעשרות, ואע"ג דהרב נר"ו אמר את זה רק בשביעית ומשום דאין תולדותיהן כיוצא בהן, מ"מ אם זה נכון שזריעה זו חלוקה משאר זריעות כלשונו שם, הו"ל למעט את זה וזה גרע מגידולי בית, והואיל וחכמים לא מיעטוהו אפילו ממעשר, ק"ו דלשביעית הוא מדאורייתא, ומה שאמרו דרק הני דכתיבי בקרא להדיא הוא דאסידי מדאורייתא, היינו לענין המלאכות, וכאן הוא עושה מלאכה זריעה גמורה זריעה כתובה בהדיא, אלא שזורע בעציץ נקוב ולא בשדה ואין זה שייך לאבות מלאכות ותולדותיהם דאין החיסרון בזה במלאכה עצמה, אלא השאלה אם זה נחשב כארץ או

דאין לאו מפורש ע"ז. ועיין עוד באבן האול (פ"א ה"א) הובא בכרם ציון שם (עמוד ק"ט) מ"ש בזה. ועיין עוד שם בדברי הרח"ש פראנק מעמוד ל"ז ואילך מענינים אלו.

ב) ומעתה נבא לדון בדין חרישה ע"י טרקטור, והנה בכרם ציון שם, בפסקי הלכות שבסוף הספר (פ"א בגידולי ציון אות ה') כתבו משם הגרש"א יודלביץ וצ"ל, שדן בחריש ע"י טרקטור אם הוא מלאכה דאורייתא, או דאינו אלא תולדה ואסורה רק מדרבנן, וכתב דלא דמי לעודר שהוא תוכן אחר מחרישה, משא"כ חרישה ע"י מכונה שהיא אותה חרישה האמורה בתורה בצורתה ותוכנה, והוסיף בזה"ל, אך נ"ל דיש לעיין בזה מטעם אחר, דהא באמת פעולת החרישה היא ע"י מכונה ולא על ידו, רק כיון שהמכונה הולכת ע"י שהוא מוליך אותה בכוח האש שבתוכה, הוי כמאן דאולי מכוחו, דהא קי"ל אשו משום חציו, והוי כאילו הוא עשה את הדבר. אבל באמת הגם דאשו משום חציו, מ"מ אין זה נחשב כגופו ממש, וכמו לענין נזיקין דאמרינן רק מכוחו קאזיל, וכן אמרינן בב"ק (מ"ד ע"ב) ואכתי צרורות ניהו, ופירש"י ז"ל ואין כופר כתוב אלא בנגיחה דהוה גופו ממש. וכוחו אינו אלא בגדר תולדה, ואתולדות לא חייבינהו רחמנא. ואולי יש לחלק בין גדר אבות דשביעית לבין גדר גופו דנזיקין. עכ"ל.

והנה כוונת הרב ז"ל פשוטה, דר"ל דאע"ג דקי"ל אשו משום חציו, מ"מ אינו כגופו ממש אלא הוא תולדה דגופו, והוכיח כן מרש"י ז"ל הנז', שכתב שאין כופר כתוב אלא בנגיחה דהוי גופו ממש, ש"מ דכוחו לא הוי כגופו ממש, דאלי"כ למה לא יתחייב כופר. ולפ"ז בא לחדש שרק בנזיקין הוא דחייב על כוחו דנזיקין, תולדותיהן כיוצא בהן, אבל בשביעית דתולדותיהן לאו כיוצא בהן ואינן אסורות אלא מדרבנן, י"ל דגם חרישה בטרקטור בשביעית אינה אסורה אלא מדרבנן, דאע"ג דהוא עובד ע"י האש ואשו משום חציו, מ"מ אינו אלא תולדה ואתולדות אסורות מדרבנן, מלבד זמירה ובצירה המפורשים בתורה.

ג) ואחר המחילה רבה ממעכ"ת אין זה מוכרח, דלעולם אימא לך שכוחו הוא כמו גופו ממש, ושאינו כופר דרחמנא מיעטיה ובעינן ביה רק גופו ממש. אי נמי י"ל שאני צרורות דזה לא חשיב כגופו, תדע שכל תולדות נזיקין דינם כאבותיהן מלבד צרורות, וכמ"ש בב"ק (ג' ע"ב) דחצי נזק צרורות הוי תולדה דרגל ואינו כיוצא בה, ע"ש. אבל כאש דקי"ל כרבי יוחנן דאשו משום חציו, י"ל דהוי כגופו ממש, תדע שהרי הוא חייב גם בארבעה דברים, וכמ"ש בב"ק (כ"ג ע"א) שאחר שהסיקו דמאן דאית ליה אשו משום חציו אית ליה נמי משום ממנו, פריך מאי בינייהו ומשני, איכא בינייהו לחייבו בארבעה דברים. ופירש"י ז"ל למ"ד משום חציו נמי, מחייבין ליה אם שרף אשו יד אדם, חייב בארבעה דברים, נזק ופירוי ושבת, אבל בכבושת לא, דאמרינן בשילהי פירקין אינו

שתי תולדות אלו בלבד הוא שחייב, ועל שאר התולדות וכו' עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן, אבל מכין אותו מכת מרדות. ובהלכה ד' כתב: כיצד החורש או החופר וכו', מכין אותו מכת מרדות מדבריהם. עכ"ל. ומרן ז"ל בכסף משנה שם הביא המחלוקת דר' יוחנן ור"א הנז' וכתב, ומספיקא לא מלקינן ליה. ועוד דרבא דאמר אהני תולדות מיחייב, אאחרייתא לא מיחייב סבר כוותיה. (והן הם הדברים שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכה ג' הנז'). ועוד דבירושלמי (פ"ז דשבת ה"ב ופ"ז דסנהדרין סה"ה ופ"ח דכלאים ה"א) סיימו דרבי יוחנן סבר אין לוקין. עכ"ל. ומזה נראה דפשיטא ליה להרמב"ם ז"ל דחרישה ושאר מלאכות אין לוקין עליהם. אלא מכין אותו מכת מרדות מדבריהם, נמצא לכאורה דאיסורא הוא מדרבנן בלבד כמו שאר אבות ותולדות שלא נתפרשו בתורה. ואולם בבאורו של מהר"י קורקוס ז"ל שם, עמד על מ"ש הרמב"ם ז"ל שם (בה"א) מצות עשה לשבות וכו' שנא' ושבתה וגו', ונאמר בחריש ובקציר תשבות. והוא ז"ל הקשה עליו למה הביא פסוק זה דלר' ישמעאל דקימ"ל כוותיה בזה, דורש אותו, לענין העומר. ועוד דגם רבי עקיבא לא מיירי בשביעית גופא אלא בתוספת שביעית. וא"כ פסוק זה לא שייך הכא כלל. וכתב בזה"ל: ומכאן נ"ל לומר שדעת רבינו הוא כדעת ר"ש (פ"ב מ"ב) שכתב דחרישה בשביעית אסורה מן התורה, ואע"ג דממעטין שאר אבות, חרישה לא ממעטין לה. וע"ש שהוכיח כן ממ"ש בברייתא בדברי ר"ע, וכן מהא דאתאי הלכתא למיסר ל' יום קודם השביעית בחרישה, שמע מינה דבדאי דבשביעית גופא החרישה אסורה מן התורה. וכתב דע"כ כתב רבינו פסוק זה לומר שחרישה אסורה מן התורה. וע"ש שהאריך בזה, ובסוף כתב דאע"ג דאין דרך רבינו לדקדק בראיות ודרשות הפסוקים, ואע"פ שנדחת הראיה כותב אותה רבינו כיון שהדין דין אמת מסמיך אותו רבינו ז"ל על הפסוק היותר מבואר. ומ"מ הדבר מוכרח שדעת רבינו לאסור החרישה בשביעית מן התורה וכו', עכ"ל. וחזר על הראיות דלעיל, ועוד האריך בזה יע"ש.

ובכרם ציון בפסקי הלכות שבסוף הספר (פ"ו ה"א עמוד כ"ה) כתבו דנחלקו בזה הראשונים, רש"י ז"ל במסכת ר"ה (ב' ע"א ד"ה ולשמיטין) סובר שחרישה אסורה מן התורה, וכן דעת התוספות בסנהדרין (כ"ו, ד"ה משרבו) ועוד בכמה מקומות כמש"ש במקורות, וכ"ד ר"ש (פ"ב מ"ב), וכ"ד הר"ש סיריליאן שם. אמנם דעת הרמב"ן ז"ל דחרישה היא רק מדרבנן, וכן דקדקו מדברי הרמב"ם ז"ל הנז' ושכן פירשו התוס'ט ופאה"ש בדברי הרמב"ם, ולא הביאו דברי מהר"י קורקוס הנ"ל, אלא כתבו את מ"ש הוא ז"ל שם (פ"ג ה"ט) לחלק בין חורש לצורך וריעה, ובין חורש לצורך הקרקע שלא תתקלקל או כדי ליפותה וכיו"ב דאינו אסור אלא מדרבנן, ושכן פירש הרדב"ז ז"ל (ח"ה סימן אלף תקס"ט) ע"ש. וכ"כ שם דלכו"ע אינו לוקה על חרישה משום

עליו, ומיהו אינו מתכוין להרוג עכ"ל. הא קמן מפורש שע"י שהוא דוחפו כל הזמן עד שהוא מפילו עליו נחשב לגופו ממש, וחייב בכופר. (דאי לא תימא הכי לא תירץ מאומה שכל הקושיא היתה למה חייב כופר). והדברים ק"ו לזה שהוא מפעיל את הטרקטור ומוליכו כל העת ע"י האש, דאפילו במקום שהוא רק מדליק, והאש הולכת מאליה ג"כ חשיב חציו, ק"ו לזה שהוא גם מבעיר וגם ממשיך להבעירה כל העת וכן להוליכה לכל הנצרך לו, והוא הוא שעושה כל מלאכת החרישה במושלם מהחל עד כלה, דפשיטא דהוי גופו ממש והוי אב מלאכה ולא תולדה.

ועוד נלע"ד דחרישה ע"י טרקטור עדיפא מחרישה ע"י בהמה, דשם הוא רק תוקע את יתד המחרישה באדמה ומחזיקו והשור מושכו בכוחו וחורש האדמה ובמסכת מכות (כ"א ע"ב) אמרו דהחורש בבהמה ביו"ט לוקה, וכאן הוא עושה כל הפעולות בעצמו וגם הוא המוליך את הטרקטור ע"י הפעלתו במקום הראוי לכל דבר ודבר, וגם הכוח הפועל בפנים תוך קרבינו אינו מכוחו של הטרקטור (כמו השור שיש לו כוח עצמי), אלא הוא מבעיר את האש והיא מפעילה את הטרקטור, וע"כ נלע"ד דזה פשוט דחשיב למעשיו ממש וחלים עליו כל דיני חרישה בשביעית.

(ה) ועוד י"ל דגם לשיטת הרב הנו" ו"ל דמחשיב חרישה בטרקטור לתולדה, מ"מ יש בו איסור תורה, וזאת עפ"י מה שחידש הנודע ביהודה במהדו"ת (או"ח סימן ל"א) וז"ל, אומר אני למ"ד חורש אינו לוקה, ע"כ מה דדרשינן דאתולדא אחרינא לא מיחייב, היינו שאינו חייב משום זורע וקוצר שיהיה בכלל הלאו, אבל משום מידי אחרינא מתחייב, וכו', דהרי גם חורש אימעיס בהך מיעוטא דממעטינן מידי אחרינא, והרי חורש ודאי אסור עכ"פ בשביעית בעשה, דבהדיא כתיב בחריש ובקציר תשבות וכו', אלא ודאי מה דדרשינן אתולדא אחרינא לא מיחייב, היינו שאינו חייב משום זורע וקוצר. לפ"י תולדות דחרישה אסירי כמו חרישה, מקרא דבחריש ובקציר תשבות, אבל למ"ד חורש לוקה, א"כ גם חורש נכלל בהך קרא דשדך לא תזרע מכלל ופרט וכלל, ומה דדרשינן אתולדה לא מיחייב, היינו על שום תולדה לא מיחייב ואינו אסור כלל, דחורש אב הוא ונכלל בהאי קרא וגם על חורש דרשינן אבות אסורים תולדות מותרים עכת"ד הנוב"י, והביאו הגאון מהרצ"פ ז"ל בהר צבי (פי"ב) (בכרם ציון עמוד ע"ד), וע"ש שביאר בדבריו בהרחבה וכן כמה שכתב להעיר על זה, והנה לפי הנוב"י עולה דלמ"ד דחורש אין בו לאו אלא רק מצות עשה דבחריש ובקציר תשבות (והיא דעת ריה"פ) י"ל דגם בטרקטור אפילו נחשוב אותו לתולדה בלבד מ"מ עובר על העשה הנו", כמו האב עצמו, אבל בלא"ה כבר הוכחתי בבירור בס"ד דחרישה ע"י טרקטור היא חרישה גמורה והוי אב מלאכה ולא תולדה.

חייב על הבושת עד שיהיה מתכוין, אבל ארבעה דברים חייב דפשיעה היא דהו"ל לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתו וכו'. עכ"ל. וכן אמרו שם דחייב מיתה ועל כן אם היה עבר כפות לו, פטור על הגדיש דקם ליה בדרכה מיניה. וכן נראה ממ"ש שם (דף כ"ב סע"א), אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי לרבי יוחנן וכו', פתח הכתוב בנוקי ממונו (דכתיב כי תצא אש מעצמה, רש"י). וסיים בנוקי גופו (דקרי ליה המבעיר, שם) לומר לך אשו משום חציו. ועל כן י"ל דזה נחשב אב ולא תולדה. אבל ההיא דאייתי הרב הנו" ע"ה מב"ק (מ"ד) מיירי בשור שהיה מתחכך בכותל ונפל על האדס דפטור כדתנן התם, ופליגי בה רב ושמואל, שמואל אמר פטור ממיחה וחייב כופר, ורב אמר פטור מזה ומזה, ופריך והא תם הוי (ולמה חייב כופר), ומשני במועד להתחכך בכתלים, אי הכי בר קטלא הוא, הכא במאי עסקינן במתחכך בכותל להנאתו, ומנא ידעינן, דביתר דנפל קא מתחכך ביה, ועל זה פריך אכתי צרורות גינהו, כלומר שהוא לא הזיק בגופו ממש, אלא התחכך בכותל להנאתו והפילו והרג אדם, דדינו ככל מוזיק ע"י צרורות דלא חשיב גופו, ולא מצאנו חיוב כופר אלא בגופו ממש, וכמ"ש רש"י הנו"ל. ואין ללמוד מזה לאשו שהוא משום חציו והו"ל כגופו ממש.

(ד) ועוד דאפילו יהבינן ליה כל דיליה ונימא דגם אשו אינו כגופו ממש, והוא רק תולדה, מ"מ ג"ל דבנ"ד כו"ע יודו דחשיב גופו ממש. דמ"ש רבי יוחנן אשו משום חציו מיירי בהדליק אש בשדה והלכה מאליה ע"י הרוח והזיקה, שלמעשה לאו מכוחו ממש קאזיל, וכמ"ש שם (ב"ק כ"ב ע"א) ור"ל מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן, אמר לך חציו מכוחו קאזיל הא לאו מכוחו קאזיל. ופירש"י ז"ל, דראש מאליה הולכת ודולקת למרחוק עכ"ל. אבל זה שהוא בעצמו מפעיל את הטרקטור ע"י האש שהוא מבעיר תוך קרבינו ומפעילתו, והוא שממשיך להפעילו כל העת בלא הרף, שאם יניח לו רגע כמימריה בלי לספק לו את חומר הבעירה, ע"י לחיצת הדרושה המתאימה לזה, לא יוכל להתקיים ולעשות את הפעולות הדרושות לו בשום פנים, ולא עוד אלא שהוא גם מכוונו ומוליכו לכל אשר יחפרק ואינו נוטה ימין ושמאל אלא ע"פ זה שהוא מנהיגו, ומכלל זה גם עצם החרישה שהוא מכין את כל הפעולות המורכבות כדי להביאו למצב שיחרוש כראוי וכן ממשיך להפעילו ולכוונו כל זמן החרישה בלא הפסק כלל, ואם יפסיק בא' מהם אפילו רגע אחד אינו יכול להתקיים, כל כהאי גוונא יראה לע"ד דלית מאן דפליג בזה, דנחשב לאב מלאכה ממש, בין לשכת ובין לשביעית.

ויש ראייה ברורה לדבר מאותה גמרא שהזכיר הרב הנו" ע"ה, דאחר ששאלו ואכתי צרורות גינהו וכנ"ל, תירצו בהאי לישנא, אמר רב מרי בריה דרב כהנא דקאזיל מיניה מיניה. ופירש"י ז"ל, ע"י דחיפתו וגלגולו כל שעה עד שמפילו

סימן יד

"אבילות ביום טוב שני של גלויות".
ומתי הולכים אחר גדול הבית.

כ"ה תמוז התשנ"ג

לכבוד ידידי היקר ונעלה החו"ש כה"ר אליהו סיוסה שליט"א רב וראש השוחטים במפעל מילא עוף עכו ת"ו. החיים והשלום ורוב ברכה עד בלי די.

קיבלתי גליונותיו היקרים בדיני אבילות ועיינתי בהם כפי מיעוט היכולת ומיעוט הזמן.

וזה לך האות שעיינתי בספרך היקר, במ"ש בסימן ל"א (אות ח') אם מת לו מת ביום טוב וכו', ובחור"ל מונה השבעה מיום טוב שני של גלויות וכו' אפילו שלא נהג בו דין אבילות עכ"ל. ובהערה למטה הביא דברי מרן ז"ל בש"ע (יו"ד סימן שצ"ט ס"ג), שכתב שהעולם נהגין שלא להתאבל ב"ט שני של גלויות על שום מת אפילו הוא יום מיתה וקבורה, והרמ"א ז"ל כתב הטעם, דסוברים כדעת האומרים שאין אבילות דאורייתא, וכן המנהג פשוט ואין לשנות ע"כ. וכב' העיר דמרן ז"ל בא"ח (סימן תקמ"ח ס"ג) כתב שנהג אבילות ב"ט שני של גלויות אם הוא יום מיתה וקבורה, והסיק דהעיקר כמו שכתב מרן ז"ל ביו"ד משום שהוא נכתב אחרי אור"ח עכ"ד, ולא הוצרך להביא ממרחק לחמו דגם בש"ע יו"ד (באותו הסעיף הנו') כתב להדיא דנהג אבילות ב"ט של גלויות, משום דאבילות יום ראשון כשהוא יום מיתה וקבורה הוא מדאורייתא ודחי י"ט דרבנן. [נע"ש עוד במ"ש לענין ראש השנה, ומ"ש הש"ך שם סק"ח בשם הב"ח.] ואחרי זה כתב מרן ז"ל והעולם נהגין שלא להתאבל ב"ט שני של גלויות כע"ש, נמצא דהכרעתו היא, דעל פי הדין העיקר שאבילות יום א' כשהוא יום מיתה וקבורה היא דאורייתא, אך למעשה חוששין לדעת החולקים וס"ל שאין אבילות מדאורייתא כלל, וזה מכוח המנהג.

ומצאתי רשום אצלי בגליון של א' הספרים מה שנשאלתי מת"ח אחד, באחד שנפטר בחוה"מ סוכות (התשמ"ו) ואביו ואחיו נמצאים בא"י ובממצאי החג התחילו את האבילות, ואחותם הגיעה מצרפת אחרי י"ט שני דגלויות ולשאול הגיעו אם היא צריכה להשלים ז' ימי אבילות לבדה, או תצטרף אתם עם האב שהיא גדול הבית, והם לא ידעו ש"ט שני עולה למנין שבעה, ופשוט דאפילו שלא ידעו מזה מ"מ הוא עולה לה למנין שבעה, דבלא"ה אין נהגין בו אבילות, וממילא דגם בלי הדין דגדול הבית היא תגמור את האבילות יחד אתם, וזה שלא ידעה שאותו היום מן המנין, בודאי דלא גרע ממי שלא נהג אבילות יום אחד או יותר אפילו במזיד, כיון שנהג אבילות בתוך השבעה אפילו במקצת עלו לו כל הימים לשבעה וא"צ להשלים כמבואר בש"ע (סימן שצ"ו ס"ב) ורק כשלא נהג אבילות כלל כל

(ו) וח"א אמר לי שכן מפורש בחזון איש כמ"ש בעוניי, ומצאתי בחזון איש זרעים שביעית (סימן כ"ז) דבתחילה דן על חורש בבהמה דמפורש במסכת מכות (כ"א ע"ב) דחורש בבהמה ביו"ט לוקה, וכן אמרו בירושלמי סנהדרין (פ"ז ה"ז) דהוא נסקל ע"י בהמתו בחרישה, והסתפק מרן החזו"א ע"ה, אם זה דוקא כשהאדם אוהו בכנפי המחרישה לדחוק יתר המחרישה בארץ שלא יעלה למעלה, ואם יתקן את המחרישה על תוכנית שיורחק היתר בארץ מאליו ולא יהיה צורך באחיזת האדם בכנפי המחרישה, לא יהא האדם חייב משום חורש על החימור לחדר (שמחמר את הבהמה ומכוונה בתלם הנכון), או דילמא בכל אופן חייב המחמר אחר בהמתו בשעת חרישה, וע"ש שהביא דברי הרמב"ן ז"ל בחידושו למס' שבת (קנ"ג ע"ב) שדן בענין זה, ואחר שדקדק בדבריו כתב בזה"ל, ושמענין מדברי הרמב"ן ז"ל דגם אם יכין מחרישה כבירה שהיתר לא יקפוץ מעומק האדמה, והאדם מחמר אחריה בלי החזק בכפות המחרישה ג"כ חייב משום חורש, וכו', ואם אחד אוהו המחרישה ואחר מחמר אחר הבהמה, המחמר חייב והאוהו פטור. וע"ש שהביא ראיה לדברי הרמב"ן ז"ל.

עו"כ וז"ל, ומכאן לחורש במכונה שמתנעה ע"י קיטור או ע"י חשמל, והאדם מכיין אותה שתלך לפי תלמי השדה, גם אם אין כאן כח האדם בעצם החרישה, המכונה היא כלי אומנות של האדם, ועמידת המכונה על השרה וכיוון הפרקים על מכונם לצורך החרישה, זהו מלאכת חרישה וחייב עליה חטאת, עכ"ל.

ולפי דברי מרן החזו"א ע"ה עולה דאפילו אם יעשו איזה אופן שיפעל הטרקטור מאליו בלי שיצטרך ללחוץ כל הזמן על דוושת הגז, והוא רק יכוין אותו בתלמים הנכונים, גם בזה הוא חייב בשבת, והוא אב מלאכה לענין שביעית. ובטרקטור רגיל שהוא עצמו צריך להפעילו בכל עת ולספק לו חומר בעירה ובלי זה אינו עובד כלל, וק"ו שאינו מסוגל לחורש בלי שהוא יפעיל אותו כל הזמן, וגם שהוא מכוון לכל פעולותיו בלא יוצא מן הכלל, נראה כע"ז דהוא פשוט שנחשב לחורש גמור, והוא גופו ולא רק כוחו, וכההיא דאמרו דקאויל מיניה מיניה דלעיל, ועיין עוד בדברי רש"י ז"ל בב"ק (י"ח ע"א) ד"ה מיניה מיניה מ"ש בזה.

הכלל העולה להלכה ולמעשה, דחורש ע"י טרקטור הוא אב מלאכה של חורש בין לשבת ובין לענין שביעית. ועיינינו ל"ה תלויות עד שיחננו וישיב שביחנו בביאת משיחנו במהרה בימינו, ושבתה הארץ שבת לה, עולם שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים אמן ואמן.